

Dezvoltarea unei coaliții de ONG-uri preocupate de deschiderea competiției/pieței politice

Cercetare calitativă

privind impactul comparativ al propunerilor *Politică fără Bariere* și al legislației adoptate de Parlamentul României

George Vișan

august 2015

Proiect finanțat prin granturile SEE 2009-2014, în cadrul Fondului ONG în România. Conținutul acestui material nu reprezintă în mod necesar poziția oficială a granturilor SEE 2009-2014. Pentru informații oficiale despre granturile SEE și norvegiene accesați www.eeagrants.org.

Cuprins

Introducere.....	3
Cercetare și metodologie.....	4
Fișa metodologică.....	5
Rezultate.....	6
Măsuri pentru care respondenții așteaptă mai degrabă un impact negativ.....	6
<i>Radierea partidelor politice dacă acestea nu depun 75 de candidaturi la nivel local sau 3 candidaturi la nivel național în două campanii electorale succesive.....</i>	<i>6</i>
Pragul de semnături minimal pentru validarea candidaturilor.....	9
Măsuri controversate.....	11
Decontarea cheltuielilor de campanie ale partidelor politice.....	11
Măsuri pentru care respondenții așteaptă mai degrabă un impact pozitiv.....	13
Reducerea numărului de membri fondatori necesari formării unui partid politic la 3 persoane.....	13
Întrebare de cercetare: Cum se vor adapta cei care vor să formeze un partid politic?.....	13
Eliminarea depozitului financiar.....	15
Deschiderea elitei politice spre reformă.....	15
Scena politică după reformă: atitudini, așteptări, percepții și posibile evoluții.....	16
Relațiile dintre partidele existente și partidele care se vor înființa.....	16
Efectele asupra participării politice.....	17
Efectele asupra partidelor existente.....	17
Cât de vulnerabile sunt partidele politice existente.....	18
Efectul asupra agendei publice locale și naționale.....	19
Subiectele pe care partidele noi le-ar putea adopta.....	19
Partidele regionale.....	19
Alte observații.....	20
Concluzii preliminare.....	21
Anexa 1: Ghid de interviu.....	22

Introducere

Această cercetare s-a derulat în cadrul proiectului „Dezvoltarea unei coaliții de ONG-uri preocupate de deschiderea competiției/pieței politice,”¹ în scopul de a furniza material pentru studierea impactului *Propunerilor legislative*² ale Campaniei Politică fără Bariere.³

Alături de o serie de ONG-uri⁴ care au contribuit în 2013 la propunerile de modificare a Constituției susținute prin proiectul „Societatea civilă – o voce puternică în procesul de modificare a Constituției României”, Asociația Civitas '99 derulează în 2015 proiectul „Dezvoltarea unei coaliții de ONG-uri preocupate de deschiderea competiției/pieței politice”. Prin acest proiect urmărim implicarea societății civile în reformarea sistemului de partide. Implicit, un sistem reformat poate asigura o mai bună participare a cetățenilor și o mai corectă reprezentare a intereselor acestora.

În practică, proiectul susține Campania Politică fără Bariere, o coaliție largă de organizații ale societății civile care urmăresc scopuri comune. Contribuția proiectului constă în desfășurarea unor activități de secretariat în beneficiul coaliției PfB, cercetare, consultare și advocacy.

Campania Politică fără Bariere urmărește simplificarea substanțială a cerințelor pentru înființarea partidelor politice și tratament similar pentru partide și candidați independenți. Caracteristic PfB este că urmărim până la capăt implicațiile organizatorice și financiare ale unei asemenea reforme. Dintre propunerile noastre, menționăm:

Înființarea unui partid cu doar trei semnături (ca o formă de respectare a dreptului la liberă asociere).

Finanțare de la buget în funcție de numărul de voturi obține (pentru a nu impacta negativ bugetul și a nu subvenționa crearea unor partide existente doar nominal).

Înscrierea în alegeri pe baza unui număr de semnături. (Dacă pentru simpla asociere nu este nevoie de intervenția statului, acceptăm că pentru intrarea în alegeri partidele trebuie să dovedească un minim de capacități organizatorice și reprezentative).

Numărul de semnături trebuie să fie rezonabil și proporțional cu populația din circumscripțiile în care se depun candidaturile. (Apare posibilitatea unor partide care susțin interese pe plan local).

Numărul de semnături trebuie să fie egal pentru partide și candidați independenți.

1 „Dezvoltarea unei coaliții de ONG-uri preocupate de deschiderea competiției/pieței politice”, în *CivitasPolitics.org*, <http://civitaspolitics.org/civitas-99/proiecte-recente/dezvoltarea-unei-coalitii-de-ong-uri-preocupate-de-deschiderea-competitiei-pieteii-politice/>. Toate linkurile din acest document erau funcționale la 15 iunie 2014

2 „Propuneri de modificări legislative”, în *Politică fără Bariere*, <https://politicafarabariere.wordpress.com/category/document-tehnic/>

3 <https://politicafarabariere.wordpress.com>, <https://www.facebook.com/PoliticafaraBariere>

4 Asociația Civitas '99, CeRe, Asociația Funky Citizens, ANBCC, Active Watch

Pentru mai multe detalii consultați:

- Principiile Pfb⁵
- Propunerile de modificări legislative⁶
- Prezentarea în fața Comisiei Parlamentare⁷
- Legile discutate în *Comisie*⁸

Proiectul „Dezvoltarea unei coaliții de ONG-uri preocupate de deschiderea competiției/pieței politice” este finanțat prin granturile SEE 2009-2014, în cadrul Fondului ONG în România.

Conținutul acestui material nu reprezintă în mod necesar poziția oficială a granturilor SEE 2009-2014. Pentru informații oficiale despre granturile SEE și norvegiene accesați www.eeagrants.org.

Informația din acest document este publicată sub o licență deschisă CC BY-SA 4.0 cu obligația de a respecta următoarea formă de atribuire:

Studiu publicat în cadrul proiectului „[Dezvoltarea unei coaliții de ONG-uri preocupate de deschiderea competiției/pieței politice](#)”, proiect finanțat prin [granturile SEE 2009-2014](#), în cadrul Fondului ONG în România.

Metodologie

Cercetarea s-a desfășurat în perioada aprilie-iulie 2015 și a presupus realizarea a 30 de interviuri cu politicieni ai partidelor parlamentare, experți și potențiali beneficiari ai reformei legii partidelor. Dintre cele 30 de interviuri realizate 14 au fost cu politicieni activi atât la nivel național, cât și la nivel local, 8 cu experți (politologi, sociologi și experți electorali locali și internaționali) și 8 cu potențiali beneficiari al pachetului de legi ce

⁵Scrisoare publică, în *Politică fără Bariere*,
<https://politicafarabariere.wordpress.com/2015/01/11/scrisoare-publica/>

⁶ „Propuneri de modificări legislative”, în *Politică fără Bariere*,
<https://politicafarabariere.wordpress.com/category/document-tehnic/>

⁷Sedința comisiei a Camerei Deputaților și Senatului pentru elaborarea propunerilor legislative privind legile electorale, în *Privesc.eu*, <https://www.privesc.eu/arhiva/59154/Sedinta-comisiei-a-Camerei-Deputatilor-si-Senatului-pentru-elaborarea-propunerilor-legislative-privind-legile-electorale>

⁸ Lege 113/2015/ LEGE pentru modificarea și completarea Legii nr. 334/2006 privind finanțarea activității partidelor politice și a campaniilor electorale. Procesul legislativ poate fi consultat la adresa:
http://www.cdep.ro/pls/proiecte/upl_pck.proiect?idp=13537.

Lege 114/2015/ LEGE privind modificarea și completarea Legii partidelor politice nr. 14/2003. Procesul legislativ poate fi consultat la adresa: http://www.cdep.ro/pls/proiecte/upl_pck2015.proiect?cam=2&idp=14883

Lege 208/2015/ LEGE privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților, precum și pentru organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente. Procesul legislativ poate fi consultat la adresa:
http://www.cdep.ro/pls/proiecte/upl_pck2015.proiect?idp=14971.

Cele trei linkuri erau valide la data de 13.09.2015.

vizează reforma regimului partidelor.

Pentru acest proiect au fost intervievați politicieni care activează în cadrul PSD, PNL, PMP, ALDE, PC, PND și UDMR. Printre potențialii beneficiari ai acestui proiect s-au numărat persoane care doresc să-și înființeze în viitorul apropiat un partid politic, persoane care se află în procesul de depunere a actelor pentru înființarea unui partid politic și potențiali candidați independenți. Selectarea și interviuarea beneficiarilor s-a făcut pe baza autoidentificării lor ca potențiali beneficiari. În cadrul proiectului au fost intervievați și doi reprezentanți ai etniei rome – din care unul care dorește să formeze un partid local al romilor, iar celălalt activează în cadrul unui partid politic parlamentar.

Experții intervievați sunt activi la nivel universitar, atât la nivel național, cât și internațional, sociologi și politologi, experți independenți care activează în societatea civilă sau fac consultanță politică, precum și experți electorali naționali și internaționali. Criteriile de selecție în cazul experților au fost specializarea în domeniul politicii românești, cunoașterea sistemului de partide din România și cunoașterea legislației electorale și a celei care guvernează funcționarea partidelor politice românești.

Scopul acestei cercetări a fost să participe la evaluarea impactului schimbărilor propuse de coaliția „Politică fără bariere” asupra sistemului de partide din România și a politicii românești. Evaluarea impactului reformei legilor a urmărit modul în care se vor adapta cei care doresc să-și facă partid în România sau să candideze ca independent, atât la nivel local sau la nivel național, modul în care se vor adapta partidele existente, evoluția scenei politice în general după implementarea acestor reforme și barierele care pot fi introduse discret de către autorități pentru a anula parțial efectul schimbărilor.

Fișa metodologică

Ce studiem:

Impactul schimbărilor propuse de PFB asupra partidelor.

Surse propuneri PFB

- <https://politicafarabariere.wordpress.com/2015/01/11/scrisoare-publica/>
- <https://politicafarabariere.wordpress.com/category/document-tehnic/>
- <https://politicafarabariere.wordpress.com/contact/>
- Surse propuneri/hotărâri alternative ale Comisiei

Ce fel de impact? (Întrebări de cercetare)

- cum se vor adapta cei ce doresc să formeze un partid?
- cum se vor adapta partidele existente?
- cum va evolua scena politica?

- ce bariere administrative pot fi introduse discret de stat pentru a anula parțial efectul schimbărilor?

Populații intervievate: 30, fără cote

- 30 de interviuri în adâncime cu grupuri de / persoane cu inițiativă, inclusiv în plan local, candidați independenți, politicieni din partidele parlamentare (parlamentari, primari, lideri de filiale etc), experți (politologi, sociologi, experți electorali).
- Durata medie a interviurilor: 30-40 de minute.
- Natura interviurilor a fost confidențială pentru a garanta spontaneitatea, sinceritatea și accesul la politicieni.
- Nu au fost intervievați membri ai comisiei de cod electoral și participanți la activitatea *Politică fără Bariere*.
- În funcție de statutul intervievaților unele întrebări din ghid ar putea să nu fi fost aplicate.

Rezultate

Concluzii preliminare

Reforma legii partidelor creează premisele apariției unor noi forțe politice și a lărgirii accesului la viața politică. Acestea fiind spuse în actuala lege sunt destule bariere care să împiedice funcționarea și dezvoltarea noilor formațiuni politice. Există destule dovezi că legislatorul a dat cu o mână și a luat cu altă – nu reprezintă o reformă profundă.

Efectul acestor bariere este unul cumulativ – ca atare atunci când se discută amendarea sau eliminarea acestora, acest demers trebuie să fie unul care să ia în considerare efectul lor global. Prezența acestor bariere în lege denotă o teamă a marilor partide de apariția unor competitori.

Așteptările legate de apariția unor noi formațiuni politice la nivel local și național, sunt în general pozitive. Impactul acestora asupra luptei politice, a calității dezbaterii politice, a agendei publice și a participării va trebui însă verificat în practică și se va manifesta după 1-2 cicluri electorale. Progresul nu se va produce peste noapte.

Riscul fragmentării politice este prezent, dar este scăzut.

Măsurile pentru care respondenții așteaptă mai degrabă un impact negativ

Radierea⁹ partidelor politice dacă acestea nu depun 75 de candidaturi la nivel local sau 3 candidaturi la nivel național în două campanii electorale succesive.

Întrebare de cercetare: Ce bariere administrative pot fi introduse discret de stat pentru a anula parțial efectul schimbărilor?

Dintre prevederile reformei legii partidelor de departe aceasta a fost cea mai criticată de către potențialii beneficiari ai legii. În opinia acestora prevederea introduce o nouă barieră în calea participării la viața publică, care anulează practic reforma legislației care guvernează partidele românești adoptată de curând. Progresul realizat prin eliminarea celor 25.000 de membri fondatori și a criteriului de teritorialitate pentru înființarea unui partid politic, este eliminat de această prevedere.

Beneficiari:

Un reprezentant al unui grup de inițiativă care intenționează să-și formeze un partid politic a precizat în cadrul interviului că existența acestor prevederi a forțat amânarea înregistrării partidului politic după alegerile locale și generale din 2016 pentru a evita posibila radiere. Astfel în perioada până la ciclul 2019-2020 vor încerca să-și construiască o organizație politică și să vadă cât de viabil este proiectul lor.

„Este motivul central pentru care noi am decis să nu devenim partid în 2015 pentru 2016 (alegerile din 2016 - n.a.) pentru că practic am făcut o socoteală: ne înființăm în noiembrie acum și în noiembrie viitor ne radiază.” (Interviu nr. 21, potențial beneficiar, reprezentant al unui grup de inițiativă)

Un alt potențial beneficiar a semnalat intenția de a contesta această prevedere la Curtea Constituțională a României.

Un impact disproporționat al prevederii radierii partidelor care nu depun candidaturi la nivel local și național se va resimți asupra formațiunilor politice locale, care fie nu vor dispune de resursele organizaționale să depună măcar numărul minim de candidaturi care să le permită „supraviețuirea”, fie agenda lor politică vizează strict nivelul local și nu are relevanță pentru restul județului sau pentru țară. Acest efect al legii a fost semnalat de experți și beneficiari, dar și de o parte dintre politicienii consultați.

O altă critică venită din partea potențialilor beneficiari ține de intervalul de timp rămas de la intrarea în vigoare a reformelor și alegerile locale și legislative. Noile formațiuni politice care se vor înregistra între 2015 și 2016 riscă să fie radiate dacă nu depun numărul minim

⁹ Se poate argumenta că „desființare” ar fi un termen mai corect decât „radiere” în sensul că radierea poate fi interpretată ca un act pur administrativ în timp ce legea prevede că actul poate fi înfăptuit doar de un judecător. Totuși, termenul „radiere” era în uz în timpul realizării interviurilor și, ca atare, este folosit și în redactarea acestui raport.

de candidaturi atât la nivel local cât și la nivel național. Există un risc real, notat chiar de unul dintre politicienii intervievați, ca aleșii locali sau naționali să se trezească la scurt timp după alegeri că formațiunile politice pe listele cărora au candidat sunt radiate deoarece nu au îndeplinit condițiile minimale stipulate de lege.

„...Această prevedere (radierea – n.a.)... este acea care într-un ciclu electoral va elimina mai toate partidele mici, pentru că cel mai greu prag de depășit este cel al localelor. Să depui (candidaturi – n.a.) în 75 de comune și orașe înseamnă un județ foarte mare sau două județe mici, în care să aduni în fiecare localitate 1% din numărul persoanelor înscrise în listele electorale, pentru asta ai nevoie de câteva zeci, sute de oameni ca să ți le strângă. Ca atare, un partid din 3 membri chiar de va reuși să intră într-o localitate în consiliul local, chiar să câștige întregul consiliu local și primăria, nu are cum să aibă pentru 75. Asta va desființa aceste partide mici în decurs de 4 ani. Peste 4 ani evident se pot reînscris, dar evident nu cu același nume.” (Interviu nr. 28, deputat UDMR)

Este greu de crezut că partidele naționale sau locale ce se vor înființa în intervalul de timp rămas până la alegerile locale și legislative din 2016 vor dispune de suficient timp sau să vor acumula resursele umane și materiale care să le permită să îndeplinească condițiile minime care să le faciliteze supraviețuirea în condițiile legii. Unii dintre experți au semnalat că această prevedere are ca scop descurajarea formării de partide locale.

Experți:

Impactul negativ asupra formațiunilor nou înființate al acestei prevederi a fost semnalat și de majoritatea experților intervievați. Aceștia au notat faptul că prevederea reprezintă o barieră, iar legislatorul practic ia cu o mână ceea ce a oferit cu cealaltă. Dacă scopul reformei legii partidelor a fost deschiderii scenei politice românești către alte idei și opțiuni politice, atunci prevederea care condiționează existența unui partid de numărul de candidaturi depuse la nivel național și local, este contrară acestui țel asumat.

Există două rațiuni pentru care această prevedere contradictorie a fost introdusă în lege. Prima explicație ar fi că legislatorul dorește crearea de formațiuni politice cu o puternică reprezentare națională – acest fapt nu exclude existența formațiunilor locale, numai că mută discuția de la nivelul comunelor și orașelor, la nivel regional și național. Dacă vor apărea partide politice regionale atunci acestea nu vor avea probleme în a depăși această barieră impusă de legislator.

A doua explicație oferită de experții consultați ține de mentalitatea elitei politice românești. Pentru aceasta partidele politice credibile sunt acelea care depun candidaturi și participă la scrutine, și nu reprezintă neapărat idei sau o agendă politică bine definită. Această explicație este confirmată, parțial, de o bună parte dintre politicienii intervievați în acest proiect.

Politicieni:

Opiniile politicienilor intervievați au fost nuanțate pe acest subiect. Parțial aceștia au

recunoscut că măsură nu este una pozitivă și că reprezintă o barieră pentru funcționarea partidelor locale mai ales. Pe de altă parte unii dintre aceștia au subliniat că o astfel de măsură are rolul de a curăța scena politică de partidele bidon, care ar putea fi folosite pentru a genera „competiție neloială” în cadrul proceselor electorale. O bună parte dintre politicienii cu care am discutat au recunoscut că scopul acestei măsuri este acela de a genera formațiuni politice naționale puternice și reprezentative. Măsura a fost justificată și prin faptul că formațiunile politice nu se pot aștepta să li se deconteze de la bugetul public cheltuielile de campanie dacă acestea nu depun un anumit număr de candidaturi. Totuși s-a constatat că există o anumită deschidere în rândul politicienilor pentru amendarea acestei prevederi în viitor.

În concluzie radierea partidelor care nu depun un anumit număr de candidaturi la nivel local sau național are potențialul de a genera efecte perverse pe termen mediu și lung asupra sistemului de partide. Unul din mizele reformei legii partidelor a fost recredibilizarea în ochii cetățenilor a acestor instituții politice fundamentale democrației. Înființarea, radierea și apoi reînființarea de formațiuni politice într-un interval relativ scurt de timp riscă să arunce și mai mult în derizoriu ideea de partid politic în România. Procesul de radiere/înscriere, dacă este repetat de mai multe ori, cuplat și cu depunerea de semnături pentru validarea de candidaturi, la nivel național și local, va duce la aglomerarea instanțelor de judecată.

Dacă scopul acestei prevederi a fost acela de a preveni fragmentarea politică, atunci aceasta este una inefficientă deoarece nimic nu oprește reînființarea aceluiași partid politic sub o altă denumire. Pragul electoral de 5% aplicat la nivel local și național reprezintă o măsură mai eficientă pentru a scoate din jocul politic partidele care nu sunt active, decât radierea formațiunilor care nu depun un anumit număr de candidaturi.

Partidele mici și/sau locale se pot proteja de radiere prin depunerea de candidaturi fără șansă în numărul specificat de circumscripții – dacă pot strânge semnăturile necesare, bineînțeles. Metodele de eludare a acestei prevederi de către noile partide înființate pun de asemenea sub semnul întrebării ideea de deschidere și transparentizare a clasei politice și pot da naștere, în viitor, unor practici abuzive. Apoi aceste formațiuni se pot coaliza pentru a-și maximiza atât șansele electorale cât și șansele de supraviețuire – un efect pozitiv al acestei evoluții ar fi apariția unor partide regionale, rezultate din federații de partide locale.

Pragul de semnături minimal pentru validarea candidaturilor

Întrebare de cercetare: Cum se vor adapta cei care vor să formeze un partid politic?

Numărul minim de semnături necesar validării unei candidaturi reprezintă a doua prevedere din lege cu potențial impact negativ și care anulează parțial efectele reformei legii partidelor. Spre deosebire de măsura radierii formațiunilor politice care nu depun un număr minim de candidaturi, potențialii beneficiari intervievați nu au criticat această

măsură atât de dur. Majoritatea beneficiarilor au declarat că se așteaptă să îndeplinească pragul de semnături impus pentru validarea candidaturilor.

Cei care au criticat această prevedere au indicat că încalcă recomandările Comisiei de la Veneția care prescriu un prag de semnături de până la 1% din numărul de cetățeni înscrși în listele electorale (și nu de 1%). În plus reprezintă un dublu standard deoarece pragul cumulat cu limitele minimale de semnături (100 pentru o comună, 1000 pentru localități de rangul II etc) depășește 1% din alegătorii înscrși pe liste – așa cum a demonstrat Mircea Kivu în articolul său „*Diavolul din legile electorale: listele de susținători*” (mai mulți experți au făcut referire la acest articol).

Beneficiari:

Unul dintre beneficiari a declarat că intenționează să conteste această măsură la Curtea Constituțională. În general beneficiarii au preferat un prag de semnături între 0,5% și 1% din numărul alegătorilor înscrși pe listele electorale.

Experți:

Între specialiștii intervievați a existat un consens referitor la caracterul negativ al acestei prevederi. Deși depunerea de semnături pentru validarea candidaturilor este o practică des întâlnită la nivelul democrațiilor consolidate, legislația românească stabilește, în opinia lor, un prag nerezonabil al acestora.

Experții au notat faptul că în practică partidele sau candidații independenți trebuie să depună semnăturile a mai mult de 1% din numărul de cetățeni înscrși pe listele electorale. Unul dintre experți a menționat faptul că există două localități în țară unde nu poate fi îndeplinit criteriul minim pentru validarea candidaturilor – deci aplicarea acestei prevederi legale este pusă sub semnul întrebării. O altă critică formulată la adresa acestei prevederi legislative este că nu ține cont de distribuția populației în funcție de localități.

Scopul introducerii unui prag minim de semnături pentru validarea candidaturilor a fost înlocuirea garanțiilor materiale (depozitul financiar) care trebuiau depuse de candidați. Această măsură riscă însă să aglomereze instanțele de judecată cu arhivarea și indexare listelor de semnături, fapt ce ar spori birocrăția procesului electoral. În fine, această măsură favorizează partidele existente care se bucură de avantajul existenței unor organizații teritoriale numeroase și bine structurate, în raport cu formațiunile nou înființate și candidații independenți.

Pragul minim de semnături ascunde însă și temerea actualelor partide politice de apariția unor competitori puternici, de unde și nevoia introducerii unor bariere pentru a le restricționa accesul pe „piața politică”. Chestionați în privința nivelului pragului de semnături majoritatea covârșitoare a experților s-a pronunțat pentru praguri minime de semnături, atât la nivel local și național, cuprinse între 0,5 și 1%. A fost avansată ideea unui prag de semnături diferențiat, 0,5% la nivel local și 1% la nivel național. Beneficiarii au fost sensibili mai optimiști în privința capacității lor de a strânge semnăturile necesare

validării candidaturilor decât experții cu care am discutat.

Politicieni:

Cea mai mare parte a politicienilor intervievați au considerat că numărul minim de semnături reprezintă o măsură pozitivă. În sprijinul acestei afirmații aceștia au arătat că partidele și candidații acestora trebuie să dovedească că există un sprijin minimal pentru aceștia la nivelul comunităților locale pentru a candida. Pragul minim de candidaturi a fost justificat și prin prisma evitării „excesului de candidaturi” precum și a apariției „candidaturilor neserioase”. S-a constatat în rândul politicienilor existența unei temeri legate de „buletinele de vot foarte groase”. De departe însă argumentul cel mai des utilizat pentru justificarea acestei măsuri a fost cel al evitării fragmentării politice.

Printre politicienii intervievați au fost și unele persoane care au arătat că modul în care este aplicat pragul minim de semnături necesar validării candidaturilor reprezintă o barieră reală pentru noile partide și candidații independenți. S-a argumentat că pragul minim de semnături cumulat cu pragul electoral de 5% vor afecta serios capacitatea partidelor nou înființate de a participa la procesul electoral cu succes. De asemenea unii politicieni s-au declarat sceptici în privința capacității noilor formațiuni politice sau a candidaților independenți de a strânge la nivel de comună cele 100 de semnături minime necesare validării unei candidaturi.

Teoretic dacă partidul va reuși să intre în parlament va avea șorți de izbândă, pentru asta este nevoie de 5% (din voturile valabil exprimate – n.a.), la fel 5% e nevoie ca să intre într-o circumscripție la alegerile locale, ceea ce pentru (consilii – n.a.) județene și localități mari înseamnă un număr de semnături mai mare decât necesarul pentru a obține două mandate, adică e mai ușor să intre un independent sau chiar 3 independenți decât candidații unui partid cu 3 membri. Ca atare teoretic e posibil să fie înființate o puzderie de partide cu 3 persoane, practic aceste partide în cel mult 5 ani vor dispărea. (Interviu nr. 28, deputat UDMR)

În privința pragului de semnături minim pentru validarea unei candidaturi politicienii au indicat praguri diferențiate pentru nivelul local și cel național, care au variat între 0,5% și 5%. Aceste praguri sunt sensibil mai ridicate decât cele sugerate de experți sau beneficiari. Politicienii și-au argumentat preferințele pentru pragurile mai ridicate susținând nevoia de a distinge între candidații serioși și neserioși, „cernerea” scenei politice, evitarea excesului de candidaturi și faptul că statul investește resurse de la buget pentru a asigura desfășurare procesului electoral și decontează cheltuielile de campanie ale candidaților.

Pozițiile politicienilor confirmă existența unei temeri în rândul partidelor existente că noile formațiuni politice ar putea să le periclitizeze poziția, iar scopul pragului de semnături este acela de a descuraja participarea la procesul electoral a unor noi formațiuni politice sau a candidaților independenți. A fost identificată totuși disponibilitatea din partea

politicienilor de a amenda această prevedere într-un viitor nu foarte îndepărtat.

Bariera pragului de semnături nu trebuie tratată individual, ci trebuie considerată într-un cadru legislativ mai larg ce include pragul electoral de 5% și prevederile privind radierea partidelor politice. Per ansamblu această măsură restricționează sever participarea noilor formațiuni politice la procesul electoral.

Măsuri controversate

Decontarea cheltuielilor de campanie ale partidelor politice

Întrebare de cercetare: Cum se vor adapta cei care vor să formeze un partid politic?

Decontarea cheltuielilor de campanie reprezintă un subiect controversat, deși impactul unei asemenea măsuri ar trebuie să fie unul pozitiv pentru noile formațiuni politice și pentru candidații independenți, în ciuda pragului de 3% din voturile obținute pentru a beneficia de această prevedere legislativă.

Beneficiari:

Din discuțiile avute cu beneficiarii a reieșit faptul că cei mai mulți dintre ei se opun decontării de la bugetul de stat a cheltuielilor de campanie. Acest aspect este surprinzător deoarece măsura aceasta le-ar facilita accesul mai ușor la competiția electorală și i-ar ajuta să-și consolideze formațiunile politice. O parte dintre beneficiari s-au opus acestei măsuri deoarece ei cred că nu ar trebui ca statul să sprijine în vreun fel partidele politice. Alți beneficiari au pus sub semnul întrebării modul în care statul va evalua performanța, pentru aceștia criteriile de decontare nefiind foarte clare.

O altă critică venită din partea beneficiarilor a vizat pragul ridicat de decontare – 3% din voturile obținute. S-a sugerat că acest prag ar putea descuraja partidele mici sau candidații independenți deoarece aceștia nu ar fi siguri că obțin destule voturi cât să le recupereze investiția în campanie. Beneficiarii au acuzat faptul că măsura favorizează partidele mari și că reprezintă o nouă barieră în calea participării la procesul politic. Un potențial beneficiar și-a rezervat dreptul de a contesta această prevedere din legea partidelor la Curtea Constituțională la România. Au existat totuși și potențiali beneficiari care au caracterizat măsura decontării de la buget a cheltuielilor din campania electorală ca fiind una pozitivă și de a deschide competiția politică.

Experți:

Majoritatea experților intervievați au caracterizat decontarea cheltuielilor de campanie electorală ca fiind o măsură pozitivă care este utilizată și în alte state democratice europene. Un avantaj al acestei măsuri este că transparentizează utilizarea fondurilor în campania electorală. În Germania de exemplu, statul decontează cheltuielile de campanie ale partidelor care depășesc pragul electoral de 0,5% în alegerile federale. S-a arătat că această măsură ar fi mai eficientă dacă ar fi fost aplicată în contextul regionalizării – o formațiune politică care obține 5-6% la nivel regional sau local este mult mai relevantă

decât un partid care de-abia depășește pragul electoral național.

Experții nu au caracterizat măsura ca fiind una discriminatorie chiar dacă partidele existente vor beneficia într-o mai mare măsură de această prevedere datorită organizării mai bune și a experienței. Formațiunile nou înființate pot compensa prin adoptarea unor strategii de campanie care să le faciliteze contactul direct cu cetățenii – de exemplu campaniile *door-to-door*. În urma unui ciclu electoral există șansa modificării pragului de 3%, după evaluarea impactului său.

Politicieni:

Curentul dominant între politicienii intervievați pe tema decontării cheltuielilor de campanie a fost că această măsură este una pozitivă, deși au fost și voci care s-au opus. În linii mari opiniile politicienilor s-au suprapus cu cele ale experților.

Politicienii au susținut că măsura decontării cheltuielilor electorale în funcție de performanța politică transparentizează modul în care campaniile electorale sunt finanțate. O altă măsură care, în opinia lor, ar avea drept impact pozitiv este restricționarea tipurilor de cheltuieli pe care partidele le pot face în campanie (o prevedere adoptată de curând). Astfel se vor diminua practicile de corupție care s-au dezvoltat în timp.

Unii dintre politicienii au arătat faptul că această măsură este favorabilă partidelor mici sau nou înființate, deoarece oferă posibilitatea „recuperării” investiției făcute în campanie, dacă formațiunile respective depășesc pragul de 3%, aspect care în timp va duce la consolidarea acestor formațiuni politice. S-a arătat că măsura decontării cheltuielilor de campanie i-a practic în considerare vocea cetățenilor, statul fiind obligat să răsplătească acele formațiuni care sunt relevante pentru cetățeni.

Pornind însă de la această premisă, se poate concluziona, că există riscul, în condițiile existenței unui prag de decontare relativ ridicat, ca prevederea legislativă să restricționeze într-o oarecare măsură dreptul de a alege și de a fi ales, descurajând depunere de candidaturi.

Opiniile politicienilor privind impactul decontării cheltuielilor de campanie asupra luptei politice au variat. Cea mai mare parte a acestora au declarat că nu va exista un impact asupra luptei politice, dar au fost și voci care au subliniat faptul că decontarea cheltuielilor de campanie va duce la deschiderea competiției politice. Efectul în acest sens al decontării de către stat a cheltuielilor de campanie pentru formațiunile politice care au obțin 3% din voturile exprimate se va vedea în timp.

Majoritatea covârșitoare a politicienilor au considerat că măsura decontării cheltuielilor de campanie nu reprezintă o măsură discriminatorie. Au fost însă și persoane care au spus că există riscul ca să apară partide politice al căror unic scop este să obțină banii distribuiți de către stat formațiunilor politice. Având în vedere faptul că decontarea se face post-electoral partidelor care au depășit au obținut 3% din voturi și numai anumite cheltuieli electorale pot fi rambursate, acest lucru este puțin probabil să se întâmple.

Măsuri pentru care respondenții așteaptă mai degrabă un impact pozitiv

Reducerea numărului de membri fondatori necesari formării unui partid politic la 3 persoane

Întrebare de cercetare: Cum se vor adapta cei care vor să formeze un partid politic?

Înființarea partidelor cu doar 3 membri fondatori și eliminarea criteriului de teritorialitate reprezintă de departe măsura cu cel mai mare impact asupra sistemului de partide din România.

Beneficiari:

Această măsură a fost primită de potențialii beneficiari, în general, cu entuziasm, deoarece le facilitează accesul la „piața politică” și le permite să-și articuleze proiectele politice.

„Inițiativa este absolut vitală (reforma legii partidelor – n.a.). Fără libertate de asociere și ușurința de a înființa un partid nu se pot concura actualele partide, care în opinia mea și a noastră, ca grup, au pus un monopol pe clasa politică, pe reprezentarea politică.” (Interviu nr. 4 cu un potențial beneficiar care dorește să formeze un partid local)

Beneficiarii au apreciat că impactul acestei legi se va vedea cel mai mult la nivel local, mulți dintre ei dorind să înființeze partide locale. Se așteaptă la revirimentul politicii locale prin apariția de formațiuni locale sau regionale, care să pună presiune pe partidele naționale ca acestea să se reformeze. Măsura este în general privită ca o oportunitatea de a reforma clasa politică. Per total beneficiarii au privit reducerea numărului de membri fondatori ca ușurându-le foarte mult eforturile de a înființa o formațiune politică. Unul dintre beneficiari a apreciat că impactul reducerii numărului membrilor fondatori necesari înființării ar fi mai mare dacă și pragul electoral de 5% ar fi fost redus.

Deși nu exclud apariția de noi formațiuni politice naționale, beneficiarii au estimat că partidele locale și regionale vor fi „câștigătoarele” acestei reforme. Unul dintre beneficiari a remarcat că din cauza barierelor identificate în actuala lege s-ar putea să asistăm la nașterea unui paradox: vor apărea partide locale cu mesaje naționale, fapt ce va conduce la nașterea unor confuzii în rândul electoratului. În general beneficiarii se așteaptă la creșterea competiției politice în urma adoptării acestei reforme.

Experți:

Opiniile experților privind reducerea numărului de membri fondatori necesari înființării unei formațiuni politice au fost mult mai nuanțate și mai variate. În general reducerea numărului de membri fondator la 3 persoane a fost considerată o măsură pozitivă, dar nu una care să garanteze neapărat și succesul noilor formațiuni politice și nu reprezintă o reformă profundă.

Experții au notat faptul că prevederile legii anterioare erau foarte restrictive, majoritatea covârșitoare a partidelor care s-au apărut după 2003, s-au format intraparlamentar, prin ruperea unor facțiuni din partidele existente sau migrare. Această reformă oferă posibilitatea, cel puțin teoretic, de înființare a unor partide politice de tip *grass-roots*, care să reprezintă grupuri sociale bine definite, să fie mult mai bine structurate din punct de vedere doctrinar și care să nu fie organizate în jurul unor personalități sau a unor clii. Reducerea numărului de membri fondatori ar fi trebuit însoțită și de coborârea pragului electoral, astfel încât să ducă la o deschidere mai mare a sistemului de partide.

„Faptul că poți să-ți faci un SRL nu te face automat Bill Gates!” (Interviu nr. 1, sociolog, consultant politic)

Măsura ușurează procesul de formare a partidelor politice, cel puțin în sens birocratic, și va duce la reprezentarea politică a unor idei și opțiuni pe care actualele partide le ignorau sau nu puteau să le reprezinte. Ca și beneficiarii, experții se așteaptă la apariția de partide locale. A fost indicat riscul fragmentării politice și al irosirii voturilor, însă acesta este unul redus. Există însă riscul aglomerării instanțelor cu cereri de înregistrare de noi formațiuni politice. Un alt risc identificat este cel al apariției unor formațiuni politice bidon sau surogat.

Efectul asupra competiției electorale trebuie observat în timp. Pe termen scurt e probabil ca impactul noilor partide asupra luptei politice să fie unul minimal având în vedere că mai este foarte puțin timp până la următoarele alegeri locale și parlamentare. Teoretic competiția politică va crește, dar acest lucru va trebui evaluat după două cicluri electorale.

Politicieni:

Cea mai mare parte a politicienilor intervievați au considerat reducerea numărului membrilor fondatori necesari înființării unui partid politic ca fiind una pozitivă, ce va deschide competiția politică. Însă, numărul mic de membri fondatori, 3, ridică probleme de viabilitate și structură a acestor organizații politice în opinia experților. Politicienii intervievați s-au arătat sceptici în ceea ce privește funcționarea acestor formațiuni politice cu doar trei membri. Aceștia au mai indicat că reforma legii partidelor ușurează procesul de formare a acestora.

Politicienii se așteaptă la o creștere a competiției politice, cel puțin pe termen scurt, în urma entuziasmului generat de reducerea numărului de membri fondatori, dar stabilizarea acesteia pe termen lung. Unii politicieni au indicat că există riscul apariției de *partide bidon* / surogat, al căror unic scop va fi să deturneze voturile. Politicienii se așteaptă într-o mai mică măsură decât beneficiarii și experții la apariția unor partide locale. Acest aspect, cuplat cu lipsa de încredere în viabilitate formațiunilor politice înființate cu doar 3 membri fondatori, denotă că privesc sistemul de partide dintr-o perspectivă națională.

Eliminarea depozitului financiar

Se poate vorbi de un cvasi-consens între politicieni, potențiali beneficiari și experți în ceea

ce privește aspectul pozitiv al eliminării depozitului financiar. Politicienii și experții au subliniat faptul că această măsură va transparentiza modul în care campaniile electorale sunt finanțate. Eliminarea depozitului financiar din perspectiva beneficiarilor reprezintă o barieră în minus în ceea ce privește facilitarea depunerii de candidaturi.

Approape toți cei intervievați au declarat că măsura nu descuraja candidaturile neserioase sau excentrice, ci doar făcea diferența între candidații cu mijloace financiare, și cei fără. Unul dintre experții intervievați a subliniat faptul că instanțele vor fi forțate să „îndosarieze” partide politice – adică instanțele ar putea fi aglomerate de numărul mare de partide politice care vor profita de această reformă. Pentru a se evita o asemenea evoluție ar fost de preferat reducerea cuantumului depozitului financiar.

Deschiderea elitei politice spre reformă

Întrebare de cercetare: *Cum se vor adapta cei care vor să formeze un partid politic?*

Aceasta nu reprezintă o măsură legislativă *per se*. Este o concluzie extrapolată parțial din interviurile care au fost realizate în cadrul acestei cercetări. Acest sprijin pentru reformă este unul **calificat** – în cel mai bun caz partidele existente ar prefera existența unor formațiuni locale și/sau naționale care să le fie tributare din punct de vedere al existenței și al reprezentativității.

„Partidele mari nu sunt doar niște monștri anchilozați, nici noi (PNL – n.a.), nici PSD-ul. La urma urmei noi, partidele mari, am făcut această lege și nu m-am așteptat nicio clipă făcând legea electorală sau pachetul de legi electorale vor acționa împotriva propriilor lor interese. Cu alte cuvinte s-a dat o anumită satisfacție societății civile, ONG-urile, care au cerut... undeva a apărut și a devenit o lozincă pentru toți, „partide cu 3 membri fondatori”, poftim vă dăm partide cu 3 membri fondatori! Se va schimba ceva? Se va schimba ceva mai ales dacă curge timpul și sunt mai multe legislaturi la bătaie, dar pe loc acum, aș spune mai degrabă că partidele mari au câștigat timp, PNL-ul a câștigat timp, și între timp a făcut și o anumită deschidere înspre dialog, înspre societatea civilă pentru că alegerile din 16 noiembrie (2014 – n. a.) au demonstrat că societatea această civilă, cristalizată sau nu în anumite forme poate să joace un rol important exact acolo unde ai tu nevoie...” (Interviu nr. 12, deputat PNL)

Dovezile în acest sens sunt pe de o parte teama politicianilor intervievați de fragmentarea politică și de excesul de candidaturi, iar pe de altă parte din barierele introduse în lege. Partidele existente sunt conștiente de slăbiciunile lor și de punctele lor forte, iar ciclul electoral 2014, cuplat cu protestele din 2011-2013, le-a demonstrat că la nivelul societății sunt vulnerabile. Această vulnerabilitate constă în lipsa de reprezentare, lipsa de credibilitate și nivelul scăzut de instituționalizare al partidelor.

Această concluzie se sprijină, pe de o parte, pe faptul că forțele politice existente sunt organizate în jurul unor personalități și clientelei acestora, și pe de altă parte pe faptul că partidele românești sunt din punct de vedere doctrinar slab structurate – ceea ce înseamnă că pot schimba ușor familiile politice fără teama unor repercursiuni electorale și că, în esență, sunt partide de tip *catch all*.

Poate cel mai bun exemplu în acest sens este atitudinea premierului social-democrat Victor Ponta față de sindicaliștii de la „Dacia Pitești”. Acesta i-a amenințat cu posibilitatea pierderii locurilor de muncă, din cauza protestelor acestora pe tema construcției autostrăzii Pitești-Sibiu. Dacă PSD ar fi un partid muncitoresc („laburist”, dependent de forța de muncă organizată sindical) un asemenea comentariu ar fi fost de neconceput! În contra-partidă, nici formațiunea principală de opoziție nu este mai prejos – aceasta a schimbat în decursul unui an familia politică europeană din care făcea parte, de la ALDE, PNL trecând în familia politică popularilor europeni. Apoi mai este exemplu clasic al fostului Partid Democrat, care a părăsit Internaționala Socialistă ca să încerce să se reinventeze ca un partid de centru dreapta afiliat PPE.

Reformele puse în aplicare acum, ca să parafralez citatul de mai sus, nu sunt contrare actualului *status quo* – forțele politice existente încearcă să gestioneze un val de nemulțumire din partea societății. Reformele acestea însă, oferă un spațiu de negociere între societate și actualele forțe politice. Apariția unor formațiuni politice puternice în intervalul de timp 2015-2020 ar putea lărgi acest spațiu de negociere. Rămâne însă la latitudinea noilor formațiuni politice și a societății civile exploatarea acestui spațiu de negociere.

Scena politică după reformă: atitudini, așteptări, percepții și posibile evoluții

Întrebări de cercetare: *Cum se vor adapta partidele existente? Cum va evolua scena politică?*

Relațiile dintre partidele existente și partidele care se vor înființa

Acesta este, de departe, cel mai controversat aspect din punct de vedere politic din cauza faptului că legea permite înființarea, dar și radierea, foarte ușor a formațiunilor politice. Există posibilitatea ca partidele existente să-și creeze sateliți locali și chiar naționali cu care să-și concureze adversarii politici în anumite bazine electorale. Partidele „vechi” ar putea să absoarbă noile partide acolo unde vor considera că acest lucru este util. „Fagocitarea” formațiunilor politice noi ar putea reprezenta în anumite cazuri, alternativa la radiere sau la pierderea luptei politice cu partidele mari pe anumite bazine electorale. De asemenea, partidele existente și-ar putea loializa noile formațiuni politice – acelea care sunt relevante din punct de vedere electoral – prin oferirea accesului preferențial la resurse. Riscul în cazul unor asemenea evoluții este de a submina și mai mult încrederea cetățenilor în partide și instituții politice, fapt ce contravine intenției asumate al acestei legi.

Politicienii intervievați au declarat că partidele pe care le reprezintă ar putea coopera punctual cu noile formațiuni politice, dar acest lucru depinde de succesul electoral al acestora din urmă. În general potențialii beneficiari au imaginat viitoare relații cu actualele formațiuni politice într-o cheie mai mult adversarială. Aceștia au fost în general suspicioși în ceea ce privește intențiile partidelor vechi, considerând că acestea le vor pune bețe în roată atât din punct de vedere legislativ cât și politic. Unii dintre beneficiari au declarat că nu vor forma alianțe sau coaliții cu partidele mari.

Efectele asupra participării politice

Există așteptări, atât în rândul politicianilor, a beneficiarilor cât și a experților ca reforma legii partidelor să ducă la o mai mare participare politică a cetățenilor. Impactul acestei participări se va vedea mai mult, pe termen scurt, cel puțin la nivel local. Apariția de partide locale și regionale, care vor articula agende relevante pentru comunitățile pe care le reprezintă, ar putea duce la creșterea participării politice în localitățile unde activează. La nivel național, cel puțin pe termen scurt, impactul actualei legi s-ar putea să fie neglijabil.

Efectele asupra partidelor existente

Aceste efecte vor fi direct proporționale cu succesul electoral al noilor formațiuni politice și se vor vedea în timp. Dacă aceste formațiuni politice vor reuși să aibă performanțe electorale la nivel local și național atunci partidele „vechi” vor fi forțate să se adapteze. Adaptarea se va vedea la nivelul atitudinii leadership-ului față de noile formațiuni politice, la nivelul politicii de alianțe și la nivelul strategiei de recrutare de noi membri.

Înființarea de partide politice cu numai 3 membri fondatori ar putea facilita dizidențele existente în unele dintre partidele vechi. Unii membri care nu se mai simt reprezentanți de conducere sau sunt nemulțumiți de direcția în care se îndreaptă formațiunea politică ar putea decide fie să formeze propriul partid, fie să migreze către alte partide nou înființate. Acest fenomen va fi limitat în parte de controlul pe care partidele existente îl vor exercita asupra liderilor locali în urma abandonării alegerii directe a șefilor de consilii locale și județene. Votul pe listă la alegerile locale și parlamentare va oferi de asemenea un control mai mare al partidelor asupra reprezentanților acestora din parlament sau consilii locale.

Un efect pozitiv al legii, care însă se va vedea pe termen lung, ar fi, ca partidele existente să adopte un model de organizare federativ sau facționist care să le permită să gestioneze mai bine diferitele curente din interiorul acestora.

Există așteptări în rândul politicianilor și a experților intervievați ca partidele existente să fie mai deschise pe termen lung – în sensul consolidării democrației interne – sub impactul reformei legii partidelor și a competiției noilor formațiuni politice. Pe termen scurt însă partidele vechi ar putea „strânge rândurile” și pe cale de consecință să devină mai închise, pentru a câștiga timp ca să evalueze modul în care schimbările în domeniul legii partidelor le vor afecta. În general beneficiarii se așteaptă ca partidele „vechi” să devină mai deschise pentru a atrage mai mulți membri în rândul lor.

Cât de vulnerabile sunt partidele politice existente

„Teoretic partidele mari din România pot fi făcute praf deoarece ele reprezintă din ce în ce mai puțin ceva, ci pe cineva!” (Interviu nr. 1, sociolog, consultant politic)

Partidele nou înființate ar putea amenința partidele existente prin atragerea acelor grupuri de cetățeni pe care partidele existente le ignoră din punct de vedere politic (tinerii, apaticii din punct de vedere politic). O altă amenințare pentru partidele existente, conform experților, ar fi apariția de partide *single issue* care să le facă competiție pe un anumit bazin electoral. Partidele „vechi” riscă să fie „canibalizate” din punct de vedere ideologic de formațiuni politice mult mai bine structurate în acest sens, care pot articula programe politice coerente pornind de la aceste doctrine și care se bucură de o mai mare credibilitate în rândul cetățenilor.

Amenințarea pe care noile formațiuni politice o vor exercita la adresa partidelor existente se va manifesta pe termen lung. Pe termen scurt însă actualele forțe politice sunt adversari formidabili, ce se bucură de avantajul unei mai bune organizări la nivel teritorial, a experienței politice, a notorietății liderilor, a numărului mare de membri pe care îi pot mobiliza la nivel național și local, a accesului la media și a accesului la resurse. Politicienii chestionați în acest sens în cea mai mare parte, au declarat că, cel puțin pe termen scurt, formațiunile lor politice nu se simt amenințate de apariția de noi partide. Partidele înființate, în opinia unora dintre politicieni, vor deveni o amenințare dacă vor reuși să mobilizeze voturile multor cetățeni, vor fi bine structurate în teritoriu și vor avea acces la media.

Beneficiarii nu au putut defini clar ce fel de amenințare vor exercita asupra partidelor existente. Există posibilitatea formării unei mari coaliții de partide mici, nou înființate care să conteste actualul *status quo* partizan – aceasta a fost una dintre metodele de a concura cu succes formațiunile existente, oferită de către unul dintre beneficiari. O altă amenințare pe care partidele nou înființate este atragerea acelor grupuri sociale pe care partidele le ignoră – ceea ce au semnalat deja unii dintre experți.

În timp, în urma acumulării de experiență politică, noile formațiuni politice își vor da seama cum vor putea să concureze cel mai eficient partidele actuale. Va fi însă un proces de învățare destul de „dureros” pentru noile partide.

Efectul asupra agendei publice locale și naționale

În urma interviurilor s-a constatat existența unui cvasi-consens general în privința capacității noilor partide politice de a introduce subiecte noi pe agenda politică locală. Acest lucru s-ar datora legăturilor pe care le au în interiorul comunităților locale. La nivel național acest lucru s-ar putea să fie mai dificil în principal din cauza accesului limitat pe care îl au noile partide la media și a modului cum este aceasta structurată, mai ales audio-vizualul. Partidele care se vor înființa la nivel național ar putea compensa prin adoptarea unor metode de campanie care să le pună direct în contact cu cetățenii și prin utilizarea

mediului online, precum și a mediei sociale.

Subiectele pe care partidele noi le-ar putea adopta

Formațiunile politice care se vor înființa vor aborda o paletă largă de subiecte și teme politice. Vor apărea partide etnice, cel puțin un partid al romilor, și este posibilă apariția unui nou partid maghiar (acest ultim aspect nu a putut fi verificat de această cercetare – reprezintă o așteptare rezonabilă, ce a reieșit din discuțiile avute). Este posibilă apariția chiar și a unui partid libertarian. Exista și posibilitatea apariției de partide politice extremiste, naționaliste și antisistem. Înființarea de partide cu numai 3 membri fondatori permite și apariția acestor forțe politice anti-democratice și divizive.

Partidele locale și regionale cel mai probabil vor articula teme și subiecte ce vor ține de autonomia locală și subsidiaritate. Un alt subiect care a revenit des în discuție a fost cel al temelor de mediu. Există așteptări la nivelul politicianilor, experților și beneficiarilor în articularea unor teme ecologiste datorită valului de proteste din 2013, a scandalului mediatic legat de defrișări și a slabei performanțe politice a actualelor partide ecologiste. Temele de mediu oferă, de asemenea, potențialul de a mobiliza acele grupuri sociale care au devenit apatice la mesajele politice – deoarece exista falsa impresie că aceste subiecte ar fi cumva „apolitice”.

Alte subiecte pe care noile formațiuni politice le vor aborda vor fi cele legate de justiție socială, inechitatea socială, drepturile LGBT și calitatea serviciilor publice. Combaterea corupției și reforma justiției vor fi de asemenea subiecte în jurul cărora partidele noi vor articula agende proprii. Vor fi abordate și subiecte de nișă, specifice partidelor *single issue*: secularism – rolul bisericii în societate, drepturile de proprietate în spațiu online și protecția patrimoniului cultural sau arhitectonic.

Partidele regionale

Reforma legii partidelor permite teoretic apariția unor partide regionale, deși în România nu a fost realizată o regionalizare sau o reformă administrativă, și nu există adunări legislative locale. Partidele regionale fie se vor forma din start ca atare, fie vor fi rezultatul unei coaliții de partide locale mai mici care activează într-o anumită zonă a României. Coalizarea acestor forțe politice locale într-un partid mai mare ar putea fi rezultatul unui efort al unor lideri de partide locale de a evita radierea, dar ar putea fi și rezultatul identificării unor interese politice comune și a nevoii de reprezenta mai eficient anumite agende locale.

Un partid regional ar putea controla, la un moment dat, mai multe consilii județene și locale, și primării ale unor localități de provincie importante – fapt ce i-ar permite să depună candidaturi la nivel național și să aducă în dezbaterea națională teme importante pentru regiunea în care activează. Zonele cu cel mai mare potențial de apariție a unor partide regionale au fost identificate în urma acestei cercetări ca fiind Transilvania, Bucureștiul și Moldova.

Dezvoltarea unor partide locale ar putea fi întârziată de reticența elitei politice în ceea ce privește tema autonomiei locale și teamă erodării în timp a statului național. Referendumul privind independența Scoției din 2014 și mișcarea secesionistă catalană reprezintă tendințe la nivel european care vor alimenta temerile privind posibilitatea dezvoltării unor mișcări similare și în România.

Alte observații

S-a constatat, în urma dialogului purtat cu potențialii beneficiari, că aceștia nu prea sunt familiarizați cu legislația în domeniu partidelor și cu cea electorală. Succesul lor politic ar putea fi afectat de această carență. Această observație este valabilă și pentru unii dintre politicienii intervievați.

Numărul mic de membri fondatori necesari în momentul de față înființării unui partid politic, doar 3 persoane, îi face pe politicieni să trateze noile partide politice cu o anumită condescendență. În percepția politicienilor partidele serioase presupun existența unei organizații de masă și a unei baze de sprijin largi în rândul cetățenilor.

S-a constatat o tendință în rândul politicienilor de a prefera în campaniile electorale contactul direct cu cetățenii prin intermediul unor campanii de tip *door to door*. Atât politicienii și experții intervievați au declarat că se observă o transformare a modului în care se fac campanii electorale în România, o evoluție datorată noilor mijloace media, a costurilor ridicate campaniilor care puneau accentul pe afișajul stradal și a împărțirii de materiale promoționale, a noii legislații care guvernează campaniile electorale și a nevoii de a fi în contact direct cu cetățeanul. Este posibil ca în spatele acestei evoluții să stea parțial și recente anchete ale DNA în privința modului în care s-au finanțat campaniile electorale.

S-a observat că potențialii beneficiari suspectează că partidele existente vor face orice ca să le împiedice accesul la viața politică. E posibil că în anumite cazuri sau situații ca acest lucru să fie adevărat, însă suspiciunea aceasta poate sta în calea unei politici bazate pe consens și compromis. Vor exista situații unde competiția între „partidele noi” și „partidele vechi” se va manifesta, uneori poate chiar acut, pe de altă parte, vor exista și destule oportunități de cooperare.

A fost propus de către doi dintre politicienii intervievați subvenționarea de la bugetul de stat a fundațiilor/think tank-urilor politice ale partidelor pentru formularea de politici publice. Această propunere ar putea duce în viitor la consolidarea instituțională a partidelor și la îmbunătățirea politicilor publice pe care aceștia le implementează când sunt la guvernare.

Anexa 1: Ghid de interviu

Întrebare de cercetare: Cum se vor adapta cei care vor să-și facă partid?

I. Set de întrebări pentru beneficiari

1. Cum apreciați inițiativa reducerii numărului membrilor fondatori necesari înființării unui partid politic la 3 persoane?

1 b) Puteți explica în ce fel această măsură afectează procesul de formare a unui partid politic?

2. Ce impact are măsura reducerii numărului de membri fondatori asupra planurilor dumneavoastră de a înființa un partid politic?

2 b) Cum vă afectează această măsură demersurile / planurile pentru a forma un partid politic?

2c) Credeți că aceste prevederi vor stimula mai degrabă formarea de partide locale sau de partide naționale sau nu vor stimula deloc? De ce?

3. Comisia parlamentară care s-a ocupat cu reforma legii partidelor a decis ca validarea unei candidaturi să se facă la nivel local prin strângerea semnăturilor a 1% din alegătorii înscrși în Registrul electoral și listele complementare din circumscripția respectivă, dar nu mai puțin de 100 în cazul comunelor, de 500 în cazul localităților urbane de rangul II și III și de 1.000 în cazul județelor, municipiului București, sectoarelor municipiului București și localităților urbane de rangul I.

Cum apreciați această măsură?

3b) Ce impact are această prevedere legislativă asupra demersurilor dumneavoastră de a forma un partid politic local și a intra în competiția electorală?

4. Cum apreciați eliminarea depunerii depozitului financiar pentru depunerea candidaturilor în cadrul alegerilor parlamentare?

4b) Ce impact are această prevedere legislativă asupra demersurilor dumneavoastră de a intra în competiția politică / de a forma un partid politic?

4c) Considerați că depozitul financiar făcea o selecție între candidații serioși și cei neserioși?

5. Cum apreciați măsura decontării cheltuielilor din campania electorală în funcție de performanța electorală a formațiunilor politice și a numărului de candidaturi depuse?

5b) Cum va afecta această măsură competiția politică dintre partidele existente / partidele nou înființate / independenți?

5c) Considerați că această măsură legislativă este discriminatorie sau nu?

6. Cum apreciați măsura decontării cheltuielilor partidelor politice în perioadele preelectorale dacă acestea au obținut la ultimul scrutin 5% din voturile exprimate?

6b) Explicați cum va afecta această măsură competiția politică dintre partidele existente / partidele nou înființate / independenți?

II. Set de întrebări pentru specialiști și reprezentanți ai partidelor

1. Cum apreciați inițiativa reducerii numărului membrilor fondatori necesari înființării unui partid politic la 3 persoane?

1 b) Cum va influența această măsură procesul de formare a unui partid politic?

2. Comisia parlamentară care s-a ocupat cu reforma legii partidelor a decis ca validarea unei candidaturi să se facă la nivel local prin strângerea semnăturilor a 1% din alegătorii înscrși în Registrul electoral și listele complementare din circumscripția respectivă, dar nu mai puțin de 100 în cazul comunelor, de 500 în cazul localităților urbane de rangul II și III și de 1.000 în cazul județelor, municipiului București, sectoarelor municipiului București și localităților urbane de rangul I.

Cum apreciați această măsură?

3. Cum apreciați eliminarea depunerii depozitului financiar pentru depunerea candidaturilor în cadrul alegerilor parlamentare?

3b) În ce fel va influența această măsură concurența între partide?

3c) Considerați că depozitul financiar făcea o selecție între candidații serioși și cei nereserioși?

4. Cum apreciați măsura decontării cheltuielilor din campania electorală în funcție de performanța electorală a formațiunilor politice și a numărului de candidaturi depuse?

4b) Cum va influența această măsură lupta politică dintre partidele existente / partidele nou înființate / independenți?

4c) Considerați că această măsură legislativă este discriminatorie sau nu?

5. Cum apreciați măsura decontării cheltuielilor partidelor politice în perioadele preelectorale dacă acestea au obținut la ultimul scrutin 5% din voturile exprimate?

5b) Cum va influența această măsură lupta politică dintre partidele existente / partidele nou înființate / independenți?

5c) Considerați că această măsură legislativă este discriminatorie sau nu?

Întrebare de cercetare: Cum se vor adapta partidele existente?

1. Ce impact asupra competiției politice va avea prevederea legislativă care permite formarea de partide politice cu numai 3 membri fondatori ?

1b) Ce credeți că va face partidul dumneavoastră după apariția acestei legi? Cum va reacționa? (întrebare doar pentru reprezentanții partidelor)

1c) Cum credeți că vor reacționa partidele „vechi” după apariția acestei legi? Cum se vor adapta? (întrebare numai pentru experți)

2. Care va fi reacția membrilor obișnuiți actualelor partide la apariția unor noi formațiuni politice ?

3. Cum se vor adapta liderii actualelor partide politice la apariția unor noi formațiuni politice?

4. Cum va fi influențată strategia de recrutare de noi membri a actualelor partide de apariția unor noi formațiuni politice atât la nivel național cât și la nivel local?

5. Cum va fi influențată politica de alianțe a partidelor existente de apariția de noi partide politice ?

6. În ce fel ar putea fi amenințate partidele „vechi” de formațiunile politice nou înființate?

7. Credeți că apariția mai mult partidel va schimba felul în care partidele vechi fac campanii sau felul în care au loc campaniile?

8. Considerați că partidele vechi vor deveni închise sau mai deschise după introducerea acestor prevederi?

Întrebare de cercetare: Cum va evolua scena politică?

1. Care va fi impactul înființării partidelor regionale asupra politicii locale?

2. Cum considerați că vor interacționa pe scena politică partidele naționale cu cele locale?

2b) Ce fel de relații se vor dezvolta între partidele naționale și cele locale?

3. Ce impact asupra implicării politice a cetățenilor considerați că va avea înființarea de

partidelor locale?

4. Dar la nivel național, care va fi impactul înființării de noi partide politice cu 3 membri fondatori asupra implicării /interesului cetățenilor în/pentru politică?

5. Cum va fi afectată agenda publică de înființarea de noi formațiuni politice la nivel național? Dar la nivel local ?

6. Credeți că noile partide vor reuși să impună subiecte noi pe agenda politică națională? Dar în cea națională?

7. Ce subiecte credeți că vor aborda noile partide?

Întrebare de cercetare: Ce bariere administrative pot fi introduse discret de stat pentru a anula parțial efectul schimbărilor existente?

1. Cum apreciați inițiativa radierii unui partid politic dacă acesta nu depune candidaturi la nivel local în minimul 75 de circumscripții sau în cel puțin 3 circumscripții electorale la nivel național, în doua campanii electorale succesive?

1b) Care va fi impactul introducerii acestei prevederi legislative asupra partidelor nou înființate sau a partidelor locale?

2. Ce procent de semnături de pe listele electorale ar trebui să depună un candidat independent pentru a candida la nivel național? Dar la nivel local? Argumentați alegerea

0.5 % (propunerea PFB)

1% (varianta adoptată)

Altul (Specificați):

Nu știu.

3. Ce procent de semnături de pe listele electorale ar trebui să depună un partid politic pentru a avea candidați la nivel național? Dar la nivel local? Argumentați alegerea.

0.5 % (propunerea PFB)

1% (varianta adoptată)

Altul (Specificați):

Nu știu.

4. Care va fi impactul introducerii criteriilor de performanță electorală pentru decontarea cheltuielilor de campanie și administrative asupra înființării partidelor politice?

4b) Considerați introducerea criteriilor de performanță electorală pentru finanțarea

partidelor o barieră pentru înființarea și funcționarea acestora?

Proiect finanțat prin granturile SEE 2009-2014, în cadrul Fondului ONG în România.
Conținutul acestui material nu reprezintă în mod necesar poziția oficială a granturilor SEE 2009-2014. Pentru informații oficiale despre granturile SEE și norvegiene accesați www.eeagrants.org.

